Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 27 października 2016 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Współpraca sądowa w sprawach cywilnych — Jurysdykcja oraz uznawanie i wykonywanie orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej — Rozporządzenie (WE) nr 2201/2003 — Artykuł 15 — Przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego — Zakres zastosowania — Przesłanki stosowania — Sąd lepiej umiejscowiony do rozpoznania sprawy — Dobro dziecka

W sprawie C-428/15

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Supreme Court (sąd najwyższy, Irlandia) postanowieniem z dnia 31 lipca 2015 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 4 sierpnia 2015 r., w postępowaniu:

Child and Family Agency

przeciwko

J.D.,

przy udziale:

R.P.D.,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, M. Vilaras, J. Malenovský (sprawozdawca), M. Safjan i D. Šváby, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Wathelet,

sekretarz: L. Hewlett, główny administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 12 maja 2016 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Child and Family Agency przez L. Jonkera, solicitor, T. O'Leary'ego, SC, oraz D. Leahy'ego, barrister,

— w imieniu J.D. przez I. Robertsona, solicitor, M. de Blacama, SC, oraz G. Lee, BL,

* Język postępowania: angielski.

— w imieniu dziecka R.P.D. przez G. Irwina, solicitor, G. Durcana, SC, S. Fennell, BL, oraz N. McDonnella, BL,

— w imieniu Irlandii przez E. Creedon, L. Williams i A. Joyce'a, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez A. Carroll, BL,

— w imieniu rządu czeskiego przez M. Smolka i J. Vláčila, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu słowackiego przez B. Ricziovą, działającą w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina, działającego w charakterze pełnomocnika,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 16 czerwca 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.U. 2003, L 338, s. 1 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 19, t. 6, s. 243; sprostowania: Dz.U. 2009, L 347, s. 32; Dz.U. 2016, L 99, s. 34).

2 Wniosek ten wpisuje się w ramy postępowania toczącego się pomiędzy Child and Family Agency (agencją ds. dzieci i rodzin, Irlandia, zwaną dalej „agencją") a J.D. w kwestii losów jej drugiego dziecka, małoletniego R.

Ramy prawne

3 Motywy 5, 12, 13 i 33 rozporządzenia nr 2201/2003 stanowią:

„(5) W celu zapewnienia równego traktowania wszystkich dzieci niniejsze rozporządzenie obejmuje wszystkie orzeczenia w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej, łącznie ze środkami mającymi na celu ochronę dziecka, niezależnie od jakiegokolwiek związku z postępowaniem w sprawach małżeńskich.

[…]

(12) Podstawy jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w niniejszym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka, w szczególności według kryterium bliskości. Oznacza to, że jurysdykcja powinna należeć w pierwszej kolejności do sądów państw członkowskich zwykłego pobytu dziecka, z wyjątkiem niektórych przypadków zmiany miejsca pobytu dziecka lub w następstwie porozumienia zawartego między podmiotami odpowiedzialności rodzicielskiej.

(13) W interesie dziecka niniejsze rozporządzenie pozwala – wyjątkowo i w określonych okolicznościach – na przekazanie sprawy przez sąd mający jurysdykcję sądowi innego państwa członkowskiego, jeżeli ten jest lepiej umiejscowiony dla osądzenia sprawy. Jednakże drugi sąd nie powinien być uprawniony do przekazania sprawy trzeciemu sądowi.

[…]

(33) Niniejsze rozporządzenie uznaje prawa podstawowe i jest zgodne z zasadami przyjętymi w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej. W szczególności zmierza do zapewnienia przestrzegania podstawowych praw dziecka określonych w art. 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej".

4 Artykuł 1 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Zakres stosowania", stanowi:

„1. Niniejsze rozporządzenie ma zastosowanie, bez względu na rodzaj sądu, w sprawach cywilnych dotyczących:

[…]

b) przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej.

2. Sprawy, o których mowa w ust. 1 lit. b), dotyczą w szczególności:

a) pieczy nad dzieckiem i prawa do osobistej styczności z dzieckiem;

[…]

d) umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczej;

[…]".

5 Artykuł 2 pkt 7 tego rozporządzenia stanowi, że na jego użytek:

„»odpowiedzialność rodzicielska« oznacza ogół praw i obowiązków, które zostały przyznane osobie fizycznej lub prawnej orzeczeniem, z mocy prawa lub poprzez prawnie wiążące porozumienie, dotyczących osoby lub majątku dziecka. Pojęcie to obejmuje w szczególności pieczę nad dzieckiem oraz prawo do osobistej styczności z dzieckiem".

6 Rozdział II rzeczonego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja", zawiera między innymi sekcję 2, zatytułowaną „Odpowiedzialność rodzicielska", w której art. 8–15 przewidziano pewien zbiór norm dotyczących jurysdykcji sądów państw członkowskich w rozpatrywanej dziedzinie.

7 Artykuł 8 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna", stanowi w szczególności w ust. 1:

„W sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej jurysdykcję mają sądy państwa członkowskiego, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt".

8 Artykuł 15 rozporządzenia nr 2201/2003, zatytułowany „Przekazanie do sądu lepiej umiejscowionego dla osądzenia sprawy", brzmi:

„1. W drodze wyjątku sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, jeżeli uznają, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, mógłby lepiej osądzić sprawę lub jej określoną część, oraz jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka:

a) zawieszają rozpoznanie sprawy lub odnośnej jej części i wzywają strony do wniesienia pozwu lub wniosku do sądu tego innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 4; lub

b) wzywają sąd innego państwa członkowskiego do uznania swojej jurysdykcji zgodnie z ust. 5.

2. Ustęp 1 ma zastosowanie:

a) na wniosek jednej ze stron; lub

b) z urzędu; lub

c) na wniosek sądu innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, zgodnie z ust. 3.

Przekazanie z urzędu lub na wniosek sądu innego państwa członkowskiego musi zostać zaakceptowane przez co najmniej jedną ze stron.

3. Przyjmuje się, że dziecko ma szczególny związek z państwem członkowskim, w rozumieniu ust. 1, jeżeli:

a) dziecko uzyskało w tym państwie członkowskim zwykły pobyt po wszczęciu postępowania przed sądem, o którym mowa w ust. 1; lub

b) dziecko miało wcześniej zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub

c) dziecko posiada obywatelstwo tego państwa członkowskiego; lub

d) podmiot odpowiedzialności rodzicielskiej ma zwykły pobyt w tym państwie członkowskim; lub

e) majątek dziecka znajduje się na terytorium tego państwa członkowskiego, a sprawa dotyczy środków ochrony dziecka w związku z zarządem, zabezpieczeniem lub rozporządzaniem tym majątkiem.

4. Sąd państwa członkowskiego, do którego jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, określa termin, w którym wszczyna się postępowanie przed sądami innego państwa członkowskiego zgodnie z ust. 1.

Jeżeli postępowanie przed tymi sądami nie zostanie wszczęte przed upływem tego terminu, sąd rozpoznający sprawę ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8–14.

5. Sądy tego innego państwa członkowskiego, z uwagi na szczególne okoliczności sprawy, o ile jest to zgodne z dobrem dziecka, mogą uznać swoją jurysdykcję w ciągu sześciu tygodni po wszczęciu postępowania zgodnie z ust. 1 lit. a) lub b). W tym przypadku sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, uznaje brak swej jurysdykcji. W przeciwnym razie sąd, przed którym wcześniej wszczęto postępowanie, ma nadal jurysdykcję zgodnie z art. 8–14.

6. Sądy współpracują dla celów niniejszego artykułu, bezpośrednio lub za pośrednictwem organów centralnych wyznaczonych zgodnie z art. 53”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

9 J.D. jest obywatelką Zjednoczonego Królestwa.

10 Jej starszy syn został umieszczony w 2010 r. w placówce opiekuńczej w Zjednoczonym Królestwie na skutek stwierdzenia u J.D., po pierwsze, problemów osobowościowych zakwalifikowanych jako „zachowanie antyspołeczne” oraz po drugie, przejawów stosowania przemocy fizycznej w stosunku do dziecka.

11 W czasie gdy J.D. wciąż zamieszkiwała jeszcze w tym państwie członkowskim, została ona w dniu 27 sierpnia 2014 r. poddana ocenie przedporodowej przez organ ds. ochrony dzieci jej miejsca zamieszkania w związku ze spodziewanymi narodzinami jej drugiego dziecka, z uwagi na wcześniejsze problemy zdrowotne i rodzinne. Z oceny tej wynikało między innymi, że J.D. wykazywała się uczuciowością względem pierwszego dziecka, miała pozytywne nastawienie do narodzin drugiego dziecka, poczyniła przygotowania do tych narodzin, a w szczególności wyraziła wolę współpracy w tym kontekście z pracownikami socjalnymi. Właściwe organy uznały jednak, że drugie dziecko powinno zostać po urodzeniu umieszczone w rodzinie zastępczej, w celu rozpoczęcia procedury adopcyjnej.

12 J.D. rozwiązała wówczas umowę najmu i sprzedała swój majątek w Wielkiej Brytanii, a następnie, z dniem 29 września 2104 r., osiedliła się w Irlandii. W tym drugim państwie członkowskim, w dniu 25 października 2014 r., urodził się R. Od tej chwili oboje tam zamieszkują.

13 Wkrótce po narodzinach R. agencja wystąpiła do właściwego District Court (sądu rejonowego, Irlandia) o wydanie postanowienia o umieszczeniu tego dziecka w placówce opiekuńczej. Wniosek ten został jednak odrzucony z uwagi na to, że dowody w postaci pogłosek z Wielkiej Brytanii, które przedstawiła agencja, były niedopuszczalne.

14 Rozpatrując odwołanie agencji, właściwy Circuit Court (sąd okręgowy, Irlandia) nakazał tymczasowe umieszczenie R. w rodzinie zastępczej. Stosowanie tego środka było odtąd kolejno przedłużane. J.D. uzyskała jednak prawo do osobistej styczności z dzieckiem, z którego to prawa korzystała.

15 Agencja tymczasem zwróciła się do High Court (wysokiego trybunału, Irlandia) o przekazanie sprawy do High Court of Justice (England & Wales) [wysokiego trybunału (Anglia i Walia), Zjednoczone Królestwo] celem rozpoznania jej co do istoty, na podstawie art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003. Wniosek ten został poparty przez kuratora sądowego wyznaczonego dla R.

16 Wyrokiem z dnia 26 marca 2015 r. High Court (wysoki trybunał) zezwolił agencji na wystąpienie do tego sądu o przejęcie jurysdykcji w rozpatrywanej sprawie.

17 J.D. wniosła o zezwolenie na wniesienie odwołania od tego wyroku bezpośrednio do Supreme Court (sądu najwyższego, Irlandia), który po wysłuchaniu stron uwzględnił jej wniosek.

18 W postanowieniu odsyłającym Supreme Court (sąd najwyższy) zastanawia się w pierwszej kolejności, czy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 może być stosowany w sprawie mającej za przedmiot postępowanie o umieszczenie dziecka poza rodziną wszczęte na podstawie prawa publicznego, takiej jak została do niego wniesiona, mimo że aktualnie w Zjednoczonym Królestwie żadne postępowanie się nie toczy i że uznanie jurysdykcji sądów tego państwa członkowskiego oznaczałoby zatem w dalszej kolejności, że organy tego państwa członkowskiego ds. ochrony dzieci godzą się same zająć sprawą R., wszczynając postępowanie na podstawie własnego prawa krajowego.

19 Następnie sąd odsyłający stawia sobie pytanie o to, jak interpretować pojęcie „dobra dziecka”, o którym mowa w art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003. Sąd ten jest zdania, że przepis ten nie wymaga, by sąd posiadający zwykle jurysdykcję do rozpoznania sprawy przystępował do pełnego rozpatrzenia kwestii dobra dziecka, w sytuacji gdy rozważa przekazanie sprawy do sądu innego państwa członkowskiego, który w jego ocenie jest lepiej umiejscowiony. Uważa on, że sąd posiadający zwykle jurysdykcję powinien raczej dokonać pobieżnej analizy tej kwestii – w świetle zasady, że dla dobra dziecka powinien ją przeprowadzić sąd lepiej umiejscowiony dla oceny sytuacji – pozostawiając pogłębioną analizę sądowi innego państwa członkowskiego.

20 Wreszcie sąd odsyłający ma wątpliwość co do elementów, które należy wziąć pod uwagę w ramach takiej pobieżnej analizy. W tej kwestii podkreśla on, że J.D. opuściła Zjednoczone Królestwo w celu osiedlenia się w Irlandii przed narodzinami R. całkowicie zgodnie z prawem; sąd ten zastanawia się jednocześnie, czy można jednak wziąć pod uwagę fakt, że jej przeprowadzka motywowana była obawą przed odebraniem jej dziecka przez służby ds. ochrony dzieci pierwszego z tych państw członkowskich.

21 W tych okolicznościach Supreme Court (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 stosuje się w przypadku wniosków składanych w zakresie ochrony dzieci na podstawie prawa publicznego przez organ administracji terytorialnej państwa członkowskiego w sytuacji, w której, gdyby sąd innego państwa członkowskiego uznał swą jurysdykcję, spowodowałoby to konieczność wszczęcia odrębnego postępowania przez inny organ na podstawie innych przepisów i – ewentualnie – prawdopodobnie w oparciu o inne okoliczności faktyczne?

2) Jeśli tak, to w jakim zakresie, o ile w ogóle, sąd powinien rozważyć prawdopodobny wpływ uwzględnienia wniosku złożonego na mocy art. 15 na prawo do swobodnego przemieszczania się osób, których ten wniosek dotyczy?

3) Jeśli »dobro dziecka«, o którym mowa w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, odnosi się jedynie do decyzji w przedmiocie sądu właściwego, to jakie czynniki sąd może w ramach tego pojęcia rozważyć, których nie wziął już pod uwagę, rozstrzygając, czy inny sąd nie jest »lepiej umiejscowiony«?

4) Czy na potrzeby art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 sąd może wziąć pod uwagę prawo materialne, przepisy proceduralne lub praktykę sądów odpowiedniego państwa członkowskiego?

5) Stosując art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003, w jakim zakresie sąd krajowy powinien wziąć pod uwagę szczególne okoliczności sprawy, w tym chęć matki przeniesienia się poza obszar właściwości służb socjalnych jej państwa pochodzenia, poprzez udanie się celem urodzenia dziecka do innego państwa, którego system służb socjalnych uważa za korzystniejszy?

6) Jakie dokładnie kwestie powinien rozważyć sąd krajowy w celu stwierdzenia, który sąd jest lepiej umiejscowiony do rozpoznania sprawy?”.

Postępowanie przed Trybunałem

22 Sąd odsyłający zwrócił się o rozpoznanie sprawy w pilnym trybie prejudycjalnym, o którym mowa w art. 23a statutu Trybunału Sprawiedliwości i art. 107 regulaminu postępowania przed Trybunałem.

23 W dniu 14 sierpnia 2015 r. Trybunał postanowił, na wniosek sędziego sprawozdawcy i po wysłuchaniu rzecznika generalnego, nie nadawać wnioskowi dalszego biegu, stwierdziwszy, że okoliczności przytoczone na jego poparcie nie wykazują pilnego charakteru, jaki jest wymagany, by uzasadnić stosowanie tego trybu.

24 Trybunał zdecydował jednak o rozpoznaniu tej sprawy w pierwszej kolejności na podstawie art. 53 § 3 regulaminu postępowania.

W przedmiocie wniosków o otwarcie na nowo ustnego etapu postępowania

25 Po przedstawieniu – w dniu 16 czerwca 2016 r. – opinii przez rzecznika generalnego agencja oraz Irlandia wniosły pismami złożonymi odpowiednio w dniach 5 i 19 sierpnia 2016 r. o otwarcie na nowo ustnego etapu postępowania. Powoływały się one na konieczność objaśnienia przedstawionych przez sąd odsyłający ram proceduralnych sprawy w postępowaniu głównym.

26 W tej kwestii należy wskazać, że zgodnie z art. 83 regulaminu postępowania Trybunał może, w każdym czasie, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, postanowić o otwarciu ustnego etapu postępowania na nowo, w szczególności jeśli uzna, że okoliczności zawisłej przed nim sprawy nie są wystarczająco wyjaśnione.

27 W niniejszej sprawie Trybunał, po zapoznaniu się ze stanowiskiem rzecznika generalnego, uznaje jednak, że okoliczności zawisłej przed nim sprawy są wystarczająco wyjaśnione, gdyż elementy niezbędne do jej rozstrzygnięcia znajdują się w aktach sprawy, a zainteresowani mogli zająć stanowisko w tym przedmiocie zarówno na piśmie, jak i ustnie. W tych okolicznościach nie zachodzi potrzeba ponownego otwarcia ustnego etapu postępowania.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

28 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że ma on zastosowanie w wypadku pozwów lub wniosków z zakresu ochrony dziecka, składanych przez właściwy organ jednego z państw członkowskich na podstawie prawa publicznego, takich jak w sprawie w postępowaniu głównym, w sytuacji gdy uznanie jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego wymagałoby w dalszej kolejności wszczęcia przez organ tego innego państwa członkowskiego postępowania odrębnego od wszczętego w pierwszym państwie członkowskim na podstawie własnego prawa krajowego i w świetle ewentualnie odmiennych okoliczności faktycznych.

29 W pierwszej kolejności należy wskazać, po pierwsze, że art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 jest zamieszczony w sekcji drugiej rozdziału II tego rozporządzenia, zawierającej pewien zbiór norm jurysdykcyjnych w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, oraz, po drugie, że artykuł ten ustanawia szczególną normę jurysdykcyjną, stanowiącą odstępstwo od zasady jurysdykcji ogólnej, wyrażonej w art. 8 rzeczonego rozporządzenia i wskazującej jako sądy posiadające jurysdykcję do rozpoznania sprawy co do istoty – sądy miejsca zwykłego pobytu dziecka.

30 W świetle logiki sekcji 2 rozdziału III rozporządzenia nr 2201/2003 oraz miejsca, jakie w niej zajmuje art. 15, należy stwierdzić, że zakres zastosowania tego artykułu jest taki sam jak zakres zastosowania ogółu norm jurysdykcyjnych zawartych w tej sekcji, a w szczególności art. 8 rzeczonego rozporządzenia (zob. podobnie wyrok z dnia 19 listopada 2015 r., P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, pkt 44).

31 W tej kwestii należy zauważyć, że z pewnością z art. 1 ust. 1 i 2 rozporządzenia nr 2201/2003 wynika, że te normy jurysdykcyjne stosują się w „sprawach cywilnych” dotyczących przyznawania, wykonywania, przekazywania, pełnego lub częściowego pozbawienia odpowiedzialności rodzicielskiej, zdefiniowanej w art. 2 pkt 7 rzeczonego rozporządzenia.

32 Trybunał wielokrotnie jednak orzekał, że normy kompetencyjne zawarte w rozporządzeniu nr 2201/2003 w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej należy interpretować – w świetle motywu 5 tego rozporządzenia – w ten sposób, że mają one zastosowanie w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej, których przedmiotem jest zastosowanie środków mających na celu ochronę dziecka,

również w sytuacjach, gdy zgodnie z prawem krajowym środki te należą do prawa publicznego (zob. podobnie wyroki: z dnia 27 listopada 2007 r., C, C-435/06, EU:C:2007:714, pkt 34, 50–51; z dnia 2 kwietnia 2009 r., A, C-523/07, EU:C:2009:225, pkt 24, 27–29; a także z dnia 26 kwietnia 2012 r., Health Service Executive, C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, pkt 60, 61).

33 Z powyższego wynika, że art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 ma zastosowanie w przypadku powództwa lub wniosku z zakresu ochrony dziecka wniesionych na podstawie prawa publicznego przez właściwy organ państwa członkowskiego i mających za przedmiot zastosowanie środków z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej.

34 Jeżeli chodzi następnie o kwestię, czy art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 może być stosowany, w sytuacji gdy uznanie jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego wymagałoby w dalszej kolejności wszczęcia przez organ tego państwa członkowskiego postępowania odrębnego od wszczętego w pierwszym państwie członkowskim na podstawie własnego prawa krajowego i w świetle ewentualnie odmiennych okoliczności faktycznych, należy wskazać, że z art. 15 ust. 1 wynika, że takie uznanie jest uzależnione od spełnienia przesłanki, iż z wnioskiem do danego sądu wystąpiły bądź strony postępowania, bądź posiadający jurysdykcję sąd tego pierwszego państwa członkowskiego.

35 Natomiast ani z tego, ani z żadnego innego artykułu rozporządzenia nr 2201/2003 nie wynika, że taki wniosek, złożony bądź przez strony postępowania, bądź przez sąd posiadający zwykle jurysdykcję, podlega przesłance proceduralnej dodatkowej w stosunku do tej, która została wspomniana w punkcie poprzedzającym.

36 Mimo to – w zakresie, w jakim krajowy przepis procesowy, zgodnie z którym uznanie jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego wymagałoby w dalszej kolejności wszczęcia przez organ tego państwa członkowskiego postępowania odrębnego od wszczętego w pierwszym państwie członkowskim, może zostać zastosowany wyłącznie w dalszej kolejności w stosunku do orzeczenia, którym sąd posiadający zwykle jurysdykcję zawnioskował o przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego na podstawie art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 oraz w stosunku do orzeczenia, którym ten inny sąd uznał swoją jurysdykcję na podstawie art. 15 ust. 5 – przepis taki nie może być postrzegany jako przeszkoda dla wydania takich orzeczeń.

37 Ponadto art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 nie stoi na przeszkodzie temu, by wszczęcie odrębnego postępowania przez organ innego państwa członkowskiego powodowało ewentualnie, że sąd tego innego państwa członkowskiego uwzględni okoliczności faktyczne odmienne od tych, które mógłby był uwzględnić sąd pierwotnie posiadający jurysdykcję. Przeciwnie, taka sytuacja jest nieodłącznym elementem wprowadzonego tym artykułem mechanizmu przekazania sprawy sądowi lepiej umiejscowionemu.

38 Z wyżej przedstawionych powodów na pytanie pierwsze należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 15 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że może on znajdować zastosowanie w wypadku pozwów lub wniosków z zakresu ochrony dziecka, składanych przez właściwy organ jednego z państw członkowskich na podstawie prawa publicznego i mających za przedmiot zastosowanie środków z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, takich jak w sprawie w postępowaniu głównym, w sytuacji gdy uznanie jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego wymagałoby w dalszej kolejności wszczęcia przez organ tego innego państwa członkowskiego postępowania odrębnego od wszczętego w pierwszym państwie członkowskim na podstawie własnego prawa krajowego i w świetle ewentualnie odmiennych okoliczności faktycznych.

W przedmiocie pytań trzeciego, czwartego i szóstego

39 Poprzez pytania trzecie, czwarte i szóste sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, w jaki sposób należy rozumieć i łączyć pojęcia sądu „lepiej umiejscowionego" oraz „dobra dziecka", zawarte w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.

40 Artykuł 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 przewiduje, że sądy państwa członkowskiego, do których jurysdykcji należy rozpoznanie sprawy co do istoty, mogą wnioskować o przekazanie sprawy lub jej określonej części sądowi innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, jeżeli uznają, że sąd ten mógłby lepiej ją osądzić oraz jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka.

41 Jako że pojęcia sądu „lepiej umiejscowionego" oraz „dobra dziecka" w rozumieniu tego przepisu nie zostały zdefiniowane w żadnym innym przepisie rozporządzenia nr 2201/2003, wykładni tych pojęć należy dokonywać z uwzględnieniem kontekstu, w jaki się wpisują, oraz celów rzeczonego rozporządzenia.

42 Na wstępie należy zaznaczyć, że z motywu 12 rozporządzenia nr 2201/2003 wynika, że podstawy jurysdykcji w sprawach odpowiedzialności rodzicielskiej ustanowione w tym rozporządzeniu ukształtowane są zgodnie z zasadą dobra dziecka.

43 Wymóg, zgodnie z którym przekazanie sprawy sądowi innego państwa członkowskiego powinno służyć dobru dziecka, stanowi – jak zauważył w istocie rzecznik generalny w pkt 70 opinii – wyraz zasady przewodniej, która z jednej strony przyświecała prawodawcy przy tworzeniu tego rozporządzenia, a z drugiej – powinna organizować jego stosowanie w objętych jego zakresem sprawach z dziedziny odpowiedzialności rodzicielskiej (zob. podobnie wyroki: z dnia 11 lipca 2008 r., Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, pkt 51; z dnia 1 października 2014 r., E., C-436/13, EU:C:2014:2246, pkt 45; z dnia 12 listopada 2014 r., L, C-656/13, EU:C:2014:2364, pkt 48).

44 W tej kwestii należy także wskazać, że uwzględnienie na gruncie rozporządzenia nr 2201/2003 dobra dziecka ma na celu, jak wynika z motywu 33 tego rozporządzenia, zapewnienie przestrzegania podstawowych praw dziecka (zob. podobnie wyroki: z dnia 23 grudnia 2009 r., Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, pkt 53–55; z dnia 5 października 2010 r., McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, pkt 60).

45 Dla celów zapewnienia uwzględnienia dobra dziecka przy stosowaniu norm jurysdykcyjnych wprowadzonych rozporządzeniem nr 2201/2003 w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej prawodawca Unii skorzystał, jak wynika z motywu 12 tego rozporządzenia, z kryterium bliskości.

46 Zgodnie z tym kryterium jurysdykcja sądów państw członkowskich w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej jest co do zasady określona – zgodnie z art. 8 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 – miejscem, w którym w chwili wniesienia pozwu lub wniosku dziecko ma zwykły pobyt.

47 Jednak art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 pozwala na przekazanie danej sprawy sądowi państwa członkowskiego innego niż państwo sądu posiadającego zwykle jurysdykcję, przy czym – jak wynika z motywu 13 tego rozporządzenia – po pierwsze takie przekazanie powinno spełniać określone przesłanki, a po drugie – może nastąpić jedynie wyjątkowo.

48 Tak więc przewidziana w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 norma dotycząca przekazania sprawy sądowi innego państwa członkowskiego jest normą jurysdykcji szczególnej, stanowiącą odstępstwo od zasady jurysdykcji ogólnej, zawartej w art. 8 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia, a zatem

powinna być interpretowana w sposób ścisły (zob. analogicznie wyroki: z dnia 23 grudnia 2009 r., Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, pkt 38; z dnia 21 października 2015 r., Gogowa, C-215/15, EU:C:2015:710, pkt 41).

49 W tym kontekście art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że sąd państwa członkowskiego, który zwykle posiada jurysdykcję do rozpoznania danej sprawy, powinien – by móc wnioskować o przekazanie sądowi innego państwa członkowskiego – obalić silne domniemanie własnej jurysdykcji wynikającej z tego rozporządzenia, jak wskazał rzecznik generalny w pkt 90 opinii.

50 Bardziej szczegółowo należy przypomnieć, w pierwszej kolejności, że na podstawie art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 przekazanie sprawy z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej przez sąd jednego z państw członkowskich może nastąpić jedynie na rzecz innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma „szczególny związek".

51 W celu wykazania istnienia takiego związku w konkretnej sprawie należy odnieść się do okoliczności wymienionych w sposób niewyczerpujący w art. 15 ust. 3 lit. a)–e) rozporządzenia nr 2201/2003. Wynika stąd, że z mechanizmu przekazania są co do zasady wyłączone sprawy, w których nie ma takich elementów.

52 Należy zauważyć, że wszystkie te elementy potwierdzają – jeśli nie wprost, to przynajmniej co do istoty – bliskość między dzieckiem, którego sprawa dotyczy, a państwem członkowskim innym niż państwo sądu posiadającego jurysdykcję do jej rozpoznania na podstawie art. 8 ust. 1 tego rozporządzenia.

53 Dwa pierwsze elementy dotyczą bowiem pobytu uzyskanego przez dziecko, którego sprawa dotyczy, w innym państwie członkowskim mogącym być branym pod uwagę, bądź przed złożeniem pozwu lub wniosku do sądu posiadającego zwykle jurysdykcję, bądź po tym złożeniu. Trzeci element dotyczy obywatelstwa tego dziecka. Czwarty element wiąże – w odnośnych sporach – bliskość rzeczonego dziecka z innym państwem członkowskim z posiadanym przez dziecko majątkiem. Wreszcie piąty element opiera się na łączniku bliskości dziecka z danym państwem członkowskim poprzez bliskie mu osoby.

54 Mając na względzie naturę tych elementów, należy stwierdzić, że przy stosowaniu art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 w konkretnej sprawie sąd posiadający jurysdykcję powinien porównać wagę i intensywność „ogólnego" łącznika bliskości, który wiąże go z danym dzieckiem na podstawie art. 8 ust. 1 tego rozporządzenia z wagą i znaczeniem „szczególnego" łącznika bliskości, potwierdzonego jednym lub kilkoma elementami wymienionymi w art. 15 ust. 3 rzeczonego rozporządzenia i istniejącego w danej sprawie między tym dzieckiem a pewnymi innymi państwami członkowskimi.

55 Mimo to istnienie „szczególnego związku" w rozumieniu art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, mającego znaczenie w świetle okoliczności sprawy, między dzieckiem a innym państwem członkowskim niekoniecznie samo w sobie przesądza kwestię, czy sąd tego innego państwa członkowskiego jest „lepiej umiejscowiony do rozpoznania sprawy" w rozumieniu tego przepisu niż sąd posiadający jurysdykcję, lub kwestię, czy – w razie ustalenia, że tak jest –przekazanie sprawy temu ostatniemu sądowi służy dobru dziecka.

56 Sąd posiadający jurysdykcję powinien zatem jeszcze ustalić, w drugiej kolejności, czy w innym państwie członkowskim, z którym dziecko ma szczególny związek, istnieje sąd lepiej umiejscowiony do rozpoznania sprawy.

57 W tym celu sąd posiadający jurysdykcję powinien ustalić, czy przekazanie sprawy temu innemu sądowi może przynieść rzeczywistą i konkretną wartość dodaną dla wydania rozstrzygnięcia dotyczącego dziecka – w porównaniu z sytuacją, gdyby pozostawił sprawę u siebie. W tym kontekście może on,

pośród innych okoliczności, wziąć pod uwagę przepisy procesowe innego państwa członkowskiego, takie jak przepisy dotyczące gromadzenia dowodów koniecznych do rozpoznania sprawy. Natomiast sąd posiadający jurysdykcję nie powinien w ramach takiej oceny uwzględniać prawa materialnego tego innego państwa członkowskiego, które sąd tego innego państwa mógłby ewentualnie stosować w wypadku przekazania mu sprawy. Takie uwzględnienie byłoby bowiem sprzeczne z zasadami wzajemnego zaufania pomiędzy państwami członkowskimi oraz wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych, które leżą u podstaw rozporządzenia nr 2201/2003 (zob. podobnie wyroki: z dnia 23 grudnia 2009 r., Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, pkt 45; a także z dnia 15 lipca 2010 r., Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, pkt 70, 71).

58 W trzeciej i ostatniej kolejności należy zauważyć, że wymóg, by przekazanie sprawy służyło dobru dziecka, oznacza, że sąd posiadający jurysdykcję upewnia się, że w świetle okoliczności sprawy planowane jej przekazanie sądowi innego państwa członkowskiego nie stwarza ryzyka negatywnego wpływu na sytuację danego dziecka.

59 W tym celu sąd posiadający jurysdykcję powinien dokonać oceny ewentualnego negatywnego wpływu takiego przekazania na relacje uczuciowe, rodzinne i społeczne dziecka, którego sprawa dotyczy, lub na jego sytuację materialną.

60 W tym kontekście sąd posiadający jurysdykcję może również, na podstawie art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, zawnioskować o przekazanie nie całej sprawy, lecz jedynie jej określonej części, jeżeli okoliczności sprawy to uzasadniają. Skorzystanie z takiego uprawnienia można w szczególności rozważyć, jeżeli łącznik bliskości z innym państwem członkowskim nie dotyczy bezpośrednio samego dziecka, lecz jednego z podmiotów odpowiedzialności rodzicielskiej – z powodu wskazanego w art. 15 ust. 3 lit. d) rozporządzenia nr 2201/2003.

61 Mając na względzie powyższe rozważania, na pytania trzecie, czwarte i szóste należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 powinien być interpretowany w ten sposób, że:

— by móc ocenić, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, jest lepiej umiejscowiony, sąd posiadający jurysdykcję w danym państwie członkowskim powinien upewnić się, że przekazanie sprawy takiemu sądowi może przynieść rzeczywistą i konkretną wartość dodaną dla badania tej sprawy, z uwzględnieniem między innymi przepisów procesowych obowiązujących w tym innym państwie członkowskim;

— by móc ocenić, że takie przekazanie służy dobru dziecka, sąd posiadający jurysdykcję w danym państwie członkowskim powinien między innymi upewnić się, że rzeczone przekazanie nie stwarza ryzyka negatywnego wpływu na sytuację danego dziecka.

W przedmiocie pytań drugiego i piątego

62 Poprzez pytania drugie i piąte sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że posiadający jurysdykcję sąd jednego państwa członkowskiego powinien – przy stosowaniu tego przepisu w sprawie z dziedziny odpowiedzialności rodzicielskiej – uwzględnić wpływ ewentualnego przekazania tej sprawy sądowi innego państwa członkowskiego na prawo do swobodnego przemieszczania się osób, których ten wniosek dotyczy, lub powód, dla którego matka danego dziecka skorzystała z tego prawa przed wszczęciem postępowania sądowego.

63 W tej kwestii należy przypomnieć, że – jak wyjaśniono w pkt 42 niniejszego wyroku – norma zawarta w art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003, podobnie jak pozostałe normy jurysdykcyjne przewidziane w tym rozporządzeniu dla spraw z dziedziny odpowiedzialności rodzicielskiej, została

ukształtowana jako pochodna dobra dziecka oraz że kwestia ustalenia w konkretnej sprawie, czy przekazanie sprawy służy dobru dziecka, oznacza w szczególności, jak wskazano w pkt 58 niniejszego wyroku, że takie przekazanie nie stwarza ryzyka negatywnego wpływu na sytuację danego dziecka.

64 Wynika stąd, że ryzyko negatywnego wpływu możliwego przekazania sprawy na prawo danego dziecka do swobodnego przemieszczania się należy do tych elementów, które powinny zostać rozważone przy stosowaniu art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.

65 Natomiast względy dotyczące innych osób, których sprawa może dotyczyć, co do zasady nie powinny być brane pod uwagę, chyba że mają one znaczenie również dla oceny rzeczonego ryzyka dla sytuacji dziecka.

66 W konsekwencji ewentualny wpływ takiego przekazania na prawo do swobodnego przemieszczania się innych zainteresowanych osób, w tym matki dziecka, którego sprawa dotyczy, nie powinien być uwzględniany przez sąd posiadający jurysdykcję, chyba że ten wpływ mógłby mieć negatywne konsekwencje dla sytuacji dziecka. Tak samo rzecz się przedstawia, jeżeli chodzi o powód, dla którego matka dziecka skorzystała z prawa do swobodnego przemieszczania się, zanim zostało wszczęte postępowanie przed sądem posiadającym jurysdykcję.

67 Wynika stąd, że na pytania drugie i piąte należy udzielić następującej odpowiedzi: art. 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że posiadający jurysdykcję sąd jednego państwa członkowskiego nie powinien – przy stosowaniu tego przepisu w sprawie z dziedziny odpowiedzialności rodzicielskiej – uwzględniać wpływu ewentualnego przekazania tej sprawy sądowi innego państwa członkowskiego na prawo do swobodnego przemieszczania się zainteresowanych osób innych niż dziecko, którego sprawa dotyczy, ani powodu, dla którego matka tego dziecka skorzystała z tego prawa, zanim zostało przed nim wszczęte postępowanie, chyba że tego rodzaju względy mogłyby mieć negatywne konsekwencje dla sytuacji rzeczonego dziecka.

W przedmiocie kosztów

68 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) **Artykuł 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, należy interpretować w ten sposób, że ma on zastosowanie w wypadku pozwów lub wniosków z zakresu ochrony dziecka, składanych przez właściwy organ jednego z państw członkowskich na podstawie prawa publicznego i mających za przedmiot zastosowanie środków z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, takich jak w sprawie w postępowaniu głównym, w sytuacji gdy uznanie jurysdykcji sądu innego państwa członkowskiego wymagałoby w dalszej kolejności wszczęcia przez organ tego innego państwa członkowskiego postępowania odrębnego od wszczętego w pierwszym państwie członkowskim na podstawie własnego prawa krajowego i w świetle ewentualnie odmiennych okoliczności faktycznych.**

2) Artykuł 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że:

— by móc ocenić, że sąd innego państwa członkowskiego, z którym dziecko ma szczególny związek, jest lepiej umiejscowiony, sąd posiadający jurysdykcję w danym państwie członkowskim powinien upewnić się, że przekazanie sprawy takiemu sądowi może przynieść rzeczywistą i konkretną wartość dodaną dla badania tej sprawy, z uwzględnieniem między innymi przepisów procesowych obowiązujących w tym innym państwie członkowskim;

— by móc ocenić, że takie przekazanie służy dobru dziecka, sąd posiadający jurysdykcję w danym państwie członkowskim powinien między innymi upewnić się, że rzeczone przekazanie nie stwarza ryzyka negatywnego wpływu na sytuację danego dziecka.

3) Artykuł 15 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003 należy interpretować w ten sposób, że posiadający jurysdykcję sąd jednego państwa członkowskiego nie powinien – przy stosowaniu tego przepisu w sprawie z dziedziny odpowiedzialności rodzicielskiej – uwzględniać wpływu ewentualnego przekazania tej sprawy sądowi innego państwa członkowskiego na prawo do swobodnego przemieszczania się zainteresowanych osób innych niż dziecko, którego sprawa dotyczy, ani powodu, dla którego matka tego dziecka skorzystała z tego prawa, zanim zostało przed nim wszczęte postępowanie, chyba że tego rodzaju względy mogłyby mieć negatywne konsekwencje dla sytuacji rzeczonego dziecka.

Podpisy